

AİLE POLİTİKASI HARCAMALARI: OECD KARŞILAŞTIRMASI VE TÜRKİYE İÇİN KAPSAMLI MÜDAHALE (S3) SENARYOSU

TEMEL BULGULAR

Türkiye, kamu aile harcamalarında GSYH'nin %0,45'i (2021) ile OECD'nin en düşük ülkeleri arasındadır. OECD ortalaması %2,31 (2021); OECD zirvesi İzlanda %3,82.

2026 GSYH tahmini OVP 2026-2028'e göre ~77,3 trilyon TL'dir. Mevcut aile harcaması ~350 Mr TL; OECD ortalaması hedefi ~1.788 Mr TL.

OECD ortalamasına ulaşmak için gereken ek kaynak ~1.438 Mr TL (bütçenin %7,6'sı). Bu paket HWP çalışmasının S3 senaryosunu gerçek bütçe kaynaklarıyla karşılamaktadır.

S3'te TDH 2030'da 1,61'e yükselir; "en düşük doğurganlık" eşiği (1,30) 2030 ufkü boyunca aşılmaz. Müdahalesiz S0'da bu eşik 2027'de aşılmaktadır.

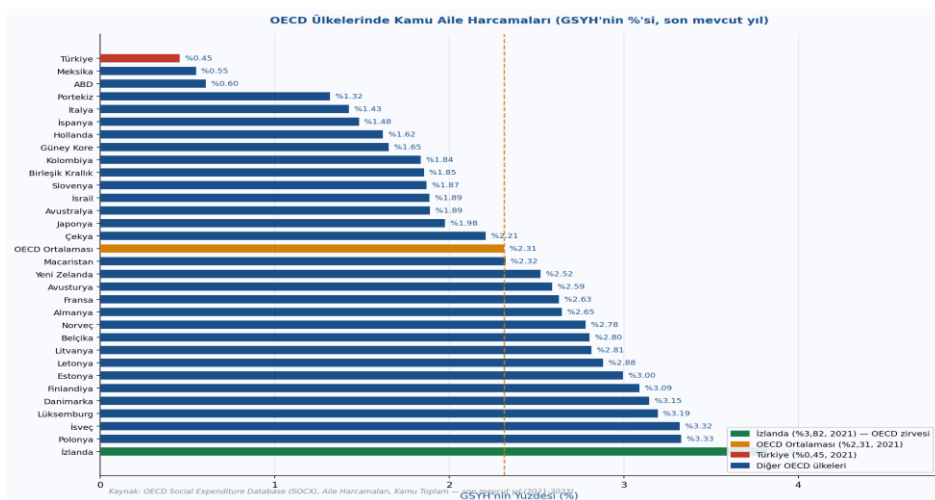
OZET SGK: S3 paketi 2040'ta ~3 mn ek kayıtlı sigortalı sağlar; yıllık +150-200 Mr TL prim. Aktif/pasif dengesi S0'ın 0,22-0,33 puan üzerinde seyrederek.

1. OECD Ülkelerinde Aile Politikası Harcamaları

1.1. Karşılaştırmalı Göstergeler

OECD'nin kamu aile harcamaları göstergesi münhasıran aileye yönelik nakit transferleri, hizmetleri ve vergi teşviklerini kapsamaktadır. OECD SOCX veritabanına göre (son mevcut yıl, 2021-2023) OECD ortalaması GSYH'nin %2,31'idir. İzlanda %3,82 ile zirvede, Fransa %2,63 ile 13. sıradadır. Türkiye %0,45 (2021) ile OECD'nin en düşük dört ülkesi arasındadır — Meksika (%0,55), ABD (%0,60) ve Özbekistan gibi ülkelerin üstünde ancak OECD ortalamasının (%2,31) çok altında.

2026 OVP tabanına göre (~77,3 trilyon TL GSYH) mevcut aile harcaması yaklaşık 350 Mr TL'ye karşılık gelmektedir. OECD ortalaması hedefi ~1.788 Mr TL olup gereken ek kaynak ~1.438 Mr TL'dir. Bu tutar 2026 bütçesinin %7,6'sını, faiz dışı harcamanın %8,9'unu oluşturmaktadır.

Şekil 1. OECD Ülkelerinde Kamu Aile Harcamaları (GSYH'nin %'si, son mevcut yıl 2021-2023). Kaynak: OECD Social Expenditure Database (SOCX), Aile Harcamaları, Kamu Toplamı, Nisan 2026.

Tablo 1. Seçilmiş OECD Ülkelerinde Kamu Aile Harcamaları

Ülke	GSYH Payı (%)	Açıklama
Fransa	%2,63	13. sıra (2022). Yüksek kreş kapsama + kapsamlı nakit+hizmet desteği
İzlanda	%3,82	
Polonya	%3,33	
Norveç	%2,78	
İsveç	%3,32	
Almanya	%2,65	
İngiltere	%1,85	
OECD Ortalaması	%2,31	Türkiye için referans hedef; ~1.788 Mr TL (2026)
İspanya	%1,48	
ABD	%0,60	
Meksika	%0,55	
TÜRKİYE (mevcut)	%0,45	~350 Mr TL (2026); OECD SOCX 2021: %0,45
TÜRKİYE (S3 hedefi)	%2,31	~1.788 Mr TL; ek kaynak ~1.438 Mr TL (bütçenin %7,6'sı)

Kaynak: OECD Social Expenditure Database (SOCX), Nisan 2026. Son mevcut yıl verisi (2021-2023). 2026 GSYH tahmini: ~77,3 trilyon TL (OVP 2026-2028).

1.2. Aile Harcamalarının Bileşenleri

OECD aile harcaması dört kategoride örgütlenmektedir. Nakit yardımlar (çocuk ödeneği, doğum izni ücreti, güvence transferleri) yaklaşık %45 pay alırken bakım hizmetleri (kreş, okul öncesi, gündüz bakımı) %30, eğitim kalitesi harcamaları %18, vergi teşvikleri ise %7 civarında yer almaktadır. Türkiye'nin mevcut yapısında 0–3 yaş kreş kapsama oranı %5'in altındadır; Fransa'da bu oran %60'ın üzerindedir. 3-5 yaş grubunda okullaşma oranı %54'te kalmakta; uzatılmış gün ve okul içi etüt sistematik bir yapıdan yoksun bulunmaktadır.

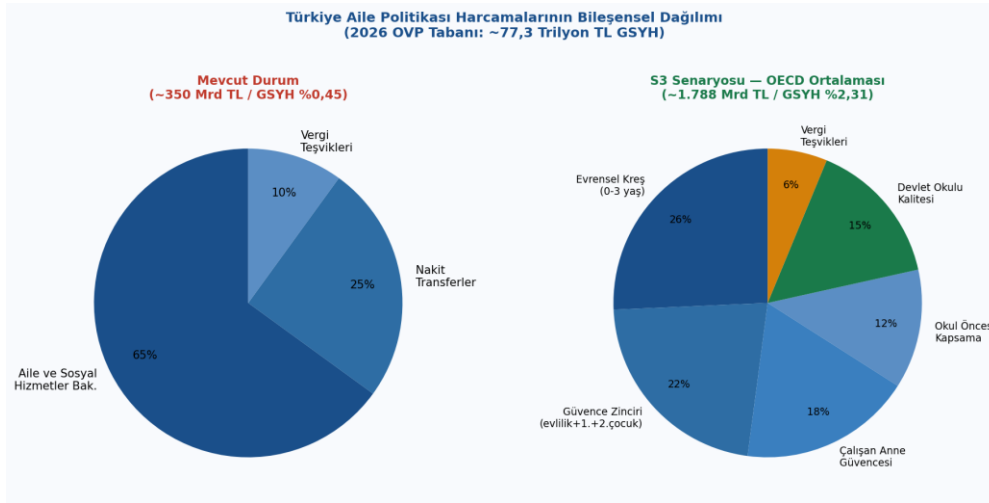
Şekil 2. Kamu Aile Politikası Harcamalarının Bileşenleri (OECD Tanımı). Kaynak: OECD Family Database; yazar sınıflandırması.

2. OECD Ortalamasına Ulaşma Senaryosu: 2026 Yılı Bütçe Analizi

2.1. Kaynak Büyüklüğü ve Bütçedeki Karşılığı

2026 bütçesi 18,929 trilyon TL olup faiz harcamaları 2,7 trilyon TL'dir. OVP 2026-2028 çerçevesinde 2026 GSYH tahmini ~77,3 trilyon TL'dir). OECD SOCX verilerine göre mevcut aile harcaması %0,45 (2021) — 2026 GSYH üzerinden yaklaşık 350 Mr TL.

OECD ortalaması %2,31'e ulaşmak için gereken toplam harcama ~1.788 Mr TL'dir. Ek kaynak ihtiyacı ~1.438 Mr TL olup bu çalışmada ~1.440 Mr TL olarak yuvarlanmıştır. Bu tutar 2026 merkezi yönetim bütçesinin %7,6'sına, faiz dışı harcamanın %8,9'una karşılık gelmektedir.

Şekil 3. Türkiye Aile Harcaması Bileşensel Dağılımı: Mevcut Durum (~350 Mr TL, %0,45) ve S3 Hedefi (~1.788 Mr TL, %2,31). 2026 OVP GSYH tabanı.

2.2. S3 Senaryosunun Bütçe Dağılımı

Önerilen OECD ortalaması paketi, HWP ayrıştırma çalışmasının S3 senaryosunu gerçek bütçe kaynaklarıyla karşılamaktadır. Bütçe dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmaktadır:

Tablo 2. S3 Senaryosu — 2026 Yılı Bütçe Dağılımı (~1.440 Mr TL Ek Kaynak)

Kalem	Tutar (2026)	Pay	İçerik
Evrensel kreş ve 0–3 yaş bakım	370 Mr TL	%25,5	0–3 yaş kapsama %5→%40; ~620.000 yeni kapasite
Güvence zinciri (evlilik + 1. + 2. çocuk)	320 Mr TL	%22,0	Evlilik: 62 Mr 1. çocuk: 93 Mr 2. çocuk: 155 Mr
Çalışan anne istihdamı güvencesi	260 Mr TL	%18	Esnek çalışma + 24 ay kısmi ücret desteği
Okul öncesi eğitim kapsama artışı (3–5yaş)	180 Mr TL	%12,5	%54→%90; ~650.000 ek çocuk
Devlet okulu kalitesi + uzatılmış gün	220 Mr TL	%15,6	Öğretmen 85 Altyapı 73 Uzatılmış gün 62

Kalem	Tutar (2026)	Pay	İçerik
Vergi teşvikleri	90 Mr TL	%6,4	2. çocuktan itibaren kademeli GV indirimi
TOPLAM EK KAYNAK	~1.440 Mr TL	%100	2026 bütçesinin %7,6'sı GSYH %2,31 hedefi (OECD SOCX 2021)

Kaynak: Yazar hesaplaması. 2026 GSYH tahmini: ~77,3 trilyon TL (OVP 2026-2028). Bütçe: 18,929 trilyon TL Bu tablodaki tutarlar S3 senaryosunu en güçlü şekilde gerçekleştirecek şekilde yazar tarafından kurgulanmıştır.

Bu dağılımda üç temel kanal HWP modelinin üç kovaryat grubuna doğrudan karşılık gelmektedir: kreş ve çalışan anne güvencesi PPR₁'in istihdam-doğurganlık kesişimini hedeflerken, okul kalitesi ve uzatılmış gün düzenlemesi birinci→ikinci çocuk geçiş kararını belirleyen "eğitim maliyeti beklentisi" bariyerini kırmaktadır. Nakdi destek zinciri ise hem evlilik hem parite kanallarını eş zamanlı hedefleyen tek mekanizma olarak öne çıkmaktadır.

Uzatılmış Okul Günü: Paketin Kritik Köprüsü

Kreş sorunu 0–3 yaşta çözüldüğünde bir sonraki kopukluk okul çağında ortaya çıkar. Saat 14:00'te sona eren okul günü çalışan anneyi işten koparmakta; bu durum ikinci çocuk kararını baskılamaktadır.

07:30–17:30 okul saatleri devlet memuru mesaisiyle örtüşür. Okul içi etüt (15:00–17:00) özel dersane zorunluluğunu kaldırarak hane çocuk maliyetini düşürür.

Fransa'nın "périscolaire" modelinden uyarlanan bu yapı, 0–3 kreş ile 3–5 okul öncesini ve 6–14 uzatılmış günü kesintisiz bir kurumsal destek köprüsüne bağlar. Maliyet: devlet okulu kalitesi kalemi içinde 50–60 Mr TL.

3. HWP Ayırıştırma Çalışmasıyla Bağlantı: S3 Senaryosunun İçeriği

3.1. HWP Senaryo Seti

Sezgin'in (2026) HWP ayırıştırma çalışması Türkiye'nin 2013–2024 TDH kaybının (–0,626 puan) %65,2'sinin parite geçiş davranışından, özellikle 1→2 çocuk geçişinden (PPR₁; %56,6 pay) kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu üzerine inşa edilen projeksiyon simülasyonu beş senaryo sunmaktadır:

Tablo 3. HWP Projeksiyon Senaryoları ve Paket Kapsamı

Senaryo	İçerik	Paket Kapsamı	TDH Projeksiyonu
S0 — Müdahalesiz	Statüko devam	Yok	2027'de 1,30 eşiği aşıyor; 2060'ta ~0,82
S1 — Yavaşlama	Eğilim yarıya iner	Kısmi	2029'da 1,30 eşiği aşıyor; 2060'ta ~0,90
S2 — Bakım+istihdam	Kreş + çalışan anne güvencesi	Kısmi (2 bileşen)	TDH 2030'da 1,48; eşik 2030 sonrasına erteleniyor

Senaryo	İçerik	Paket Kapsamı	TDH Projeksiyonu
S3 — Kapsamlı	S2 + okul kalitesi + nakdi destek	TAM (3 bileşen)	TDH 2030'da 1,61; 2060'ta ~1,70; eşik aşılmıyor
S4 — Kırılma	2022 düşüş hızı sürer	Yok	2030'da 1,075; Güney Kore tuzağı riski

Kaynak: Sezgin (2026), HWP Ayırıştırma Çalışması, Tablo 9; yazar güncellemesi. S3 = Kapsamlı politika: bakım + okul + nakdi.

3.2. S3'ün Üç Bileşeni ve Paket Eşleşmesi

HWP modelinde S3, PPR₁'de yıllık ortalama +0,035 iyileşme sağlayan üç eş zamanlı müdahaleyi temsil eder: kreş ve çalışan anne güvencesi (istihdam-doğurganlık kanalı), devlet okulu kalitesi (eğitim maliyeti beklentisi kanalı), pariteye duyarlı nakdi destek (evlilik ve parite kanalları). Bu üç bileşen önerilen OECD ortalaması paketinin tam karşıladığı müdahale kümesidir.

S0 senaryosunda TDH 2027'de 1,30 "en düşük doğurganlık" eşiğini aşmaktadır. S3'te bu eşik 2030 ufku boyunca aşılmamakta, TDH 2030'da 1,61'e yükselmekte ve 2060'a kadar ~1,70 bandında seyretmektedir.

Önemli uyarı: S3 parametreleri literatürden türetilmiş simülasyon değerleridir; nedensel kesinlik taşımamaktadır. S3 ayrıca evlilik örüntüsü üzerinde herhangi bir müdahale varsaymamaktadır; oysa önerilen pakette evlilik desteği mevcuttur. Bu nedenle paket teorik olarak S3'ün biraz üzerinde konumlanmakla birlikte projeksiyonlarda S3 bandı korunmaktadır.

TEMEL ANALİTİK BAĞLANTI

PPR₁ (1→2 çocuk geçiş oranı) 2013'te 0,906'dan 2024'te 0,725'e gerilemiştir.

S3 paketi PPR₁'de yıllık ortalama +0,035 iyileşme öngörmektedir: kreş+istihdam +0,020 | okul kalitesi +0,015

Bu iyileşme PPR₁'i 2030'da ~0,900'e taşır; HWP modeliyle TDH 2030 ≈ 1,61.

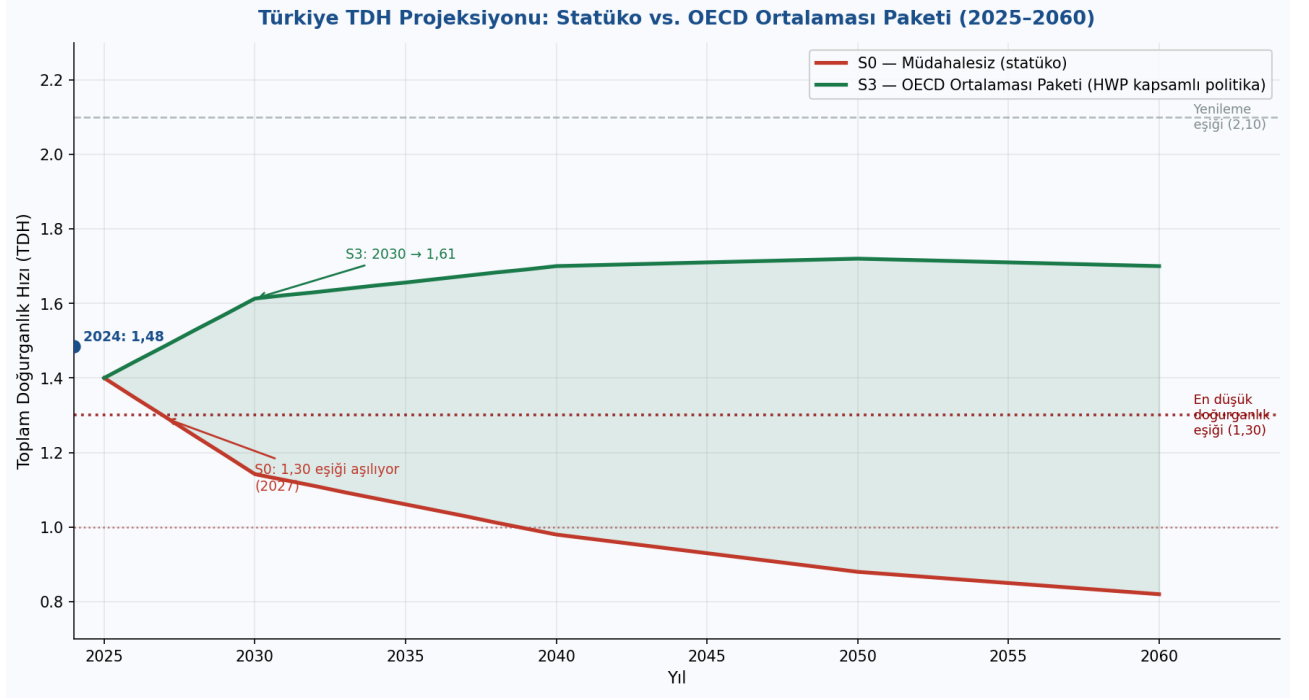
Brüt yıllık maliyet ~1.438 Mr TL. SGK prim geri dönüşü (~150–200 Mr TL/yıl) + vergi geliri (~50–80 Mr TL/yıl) düşüldüğünde 2030 itibarıyla net yük ~1.158–1.238 Mr TL.

4. 2060'a Uzanan Projeksiyon: TDH ve SGK Aktif/Pasif Dengesi

4.1. TDH Projeksiyonu (2025–2060)

S0'da TDH 2030'da 1,14'e, 2040'da ~0,98'e ve 2060'da ~0,82'ye gerilir. S3'te ise TDH 2030'da 1,61 ile S0'ın yaklaşık 0,47 puan üzerinde seyreder; 2060'a kadar 1,70 bandında istikrar kazanmaktadır.

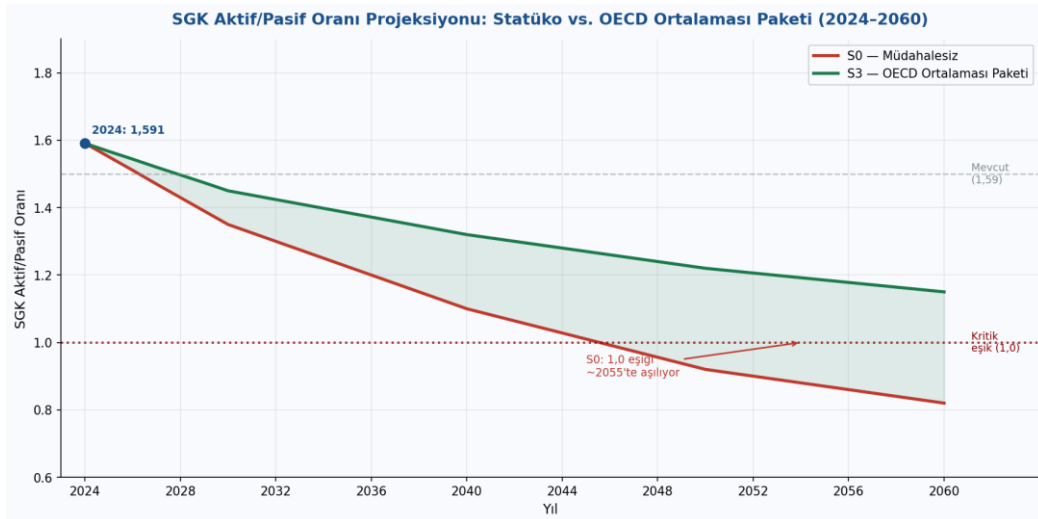
2060 ufkunda iki senaryo arasındaki kümülatif doğum farkı yaklaşık 6–7 milyon çocuğa karşılık gelmektedir. Bu nüfus 2040–2070 arasında SGK'nın prim tabanını, bütçenin vergi gelirini ve yaşlı bağımlılık oranını belirleyecek kuşaktır.

Şekil 4. Türkiye TDH Projeksiyonu 2025–2060: S0 (statüko) ve S3 (OECD ortalaması paketi). HWP simülasyon değerleri ve yazar uzantısı.

4.2. SGK Aktif/Pasif Oranı Projeksiyonu

SGK aktif/pasif oranı Ocak 2026 itibarıyla 1,591 ile tarihi dip seviyesindedir. S3 paketinin SGK'ya katkısı iki kanalla gerçekleşir: kısa vadede kreş ve çalışan anne güvencesi kadın işgücüne katılımını artırarak 10 yılda ~3 milyon ek kayıtlı sigortalı ve yıllık +150–200 Mr TL prim geliri oluşturur; uzun vadede demografik kuşak etkisi aktif/pasif dengesini S0'ın 0,22–0,33 puan üzerinde tutar. S0'da 2055 civarında kritik 1,0 eşiği aşılmaktadır.

Şekil 5. SGK Aktif/Pasif Oranı Projeksiyonu 2024–2060: S0 ve S3. SGK Ocak 2026 bülteni baz alınmıştır.

Tablo 4. SGK Aktif/Pasif Oranı Projeksiyon Özeti

Dönem/Senaryo	A/P Oranı (S0)	A/P Farkı (S3-S0)	Açıklama
2024 (baz)	1,591	—	EYT sonrası tarihi dip; prim tabanı 25,8 mn
2030 S0	~1,35	—	EYT + demografik baskı; Hazine katkı artışı hız kazanıyor
2030 S3	~1,45	+0,10	Kreş→kadın istihdamı kanalı devreye giriyor
2040 S0	~1,10	—	Kritik eşiğe 0,10 kaldı; emekli stoku büyüyor
2040 S3	~1,32	+0,22	~3 mn ek kayıtlı sigortalı; yıllık +150–200 Mr TL prim
2060 S0	~0,82	—	1,0 eşiği aşılmış; sistem kronik transfer bağımlısı
2060 S3	~1,15	+0,33	Eşiğin üzerinde; demografik katkı 2040+ güçleniyor

Kaynak: SGK Ocak 2026 bülteni; yazar projeksiyonu.

5. Bütçe ve Sosyal Güvenlik Açısından Değerlendirme

5.1. Kısa Vadeli Bütçe Yükü

~1.438 Mr TL'lik ek yıllık harcama, 2026 bütçesinin %7,6'sı ve GSYH'nin %1,86'sı anlamına gelmektedir. Bu tutar, 2026'da faiz harcamalarının bütçenin %14,3'üne ulaştığı bir ortamda değerlendirilmelidir; faiz dışı harcamanın ise %8,9'una tekabül etmektedir. Nal ve Gül Yücel'in (2025) modeliyle tutarlı biçimde: bu paket tek başına kamu mali dengesini çözmez; ancak müdahale penceresini açık tutarak daha ileri yapısal reformlar için zemin hazırlar.

5.2. Net Maliyet (Orta Vade)

Brüt yıllık maliyet ~1.438 Mr TL. Prim geri dönüşü (kadın istihdamı kanalı): ~150–200 Mr TL/yıl. Vergi geliri artışı: ~50–80 Mr TL/yıl. Net yıllık maliyet 2030 itibarıyla ~1.158–1.238 Mr TL bandına inmektedir. 2040 sonrası demografik katkı devreye girdikçe bu net maliyet daha da gerileyecektir.

5.3. Politika Konumlandırması

Bu paket demografik krizin tek çözümü değildir. Doğurganlığı 1,48'den 2,10'a çıkaracak hiçbir politika mevcut değildir. Savunulabilir çerçeve: düşüşün hızını yavaşlatır, kadın istihdamı kanalından kısa vadeli SGK katkısı sağlar, HWP'nin işaret ettiği müdahale penceresini açık tutar. Müdahaleyi ertelemek maliyeti düşürmemekte, yalnızca koşulları ağırlaştırmaktadır.

Kaynaklar

Nal, M. ve Gül Yücel, K. (2025). Türkiye'de Yaşlanan Nüfus ve Sosyal Güvenlik Finansmanı. Maliye Dergisi, 188, 103–131.

OECD (2025). Family Database, PF1.1: Public spending on family benefits. Paris: OECD Publishing.

Sezgin, M.E. (2026). Türkiye'de Toplam Doğurganlık Düşüşünün Anatomisi: 2013–2024 Dönemi. Toplum Çalışmaları Enstitüsü.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2025). Orta Vadeli Program 2026–2028. Ankara: SBB.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2025). 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. Ankara: SBB.

SGK (2026). İstatistik Bülteni, Ocak 2026. Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu.